

SISEMINISTEERIUM

KÜSK Kodanikuühiskonna
Sihtkapital

KODANIKUÜHISKONNA TOETUSEKS

Ühendus Kodukant Hiiumaa

Arengukava 2015...2020

Hiiumaa 2015

Sisu

1.	SISSEJUHATUS.....	3
2.	HETKEOLUKORRA KIRJELDUS	3
2.1	EELNEVAST TEGEVUSEST	3
2.2	TEGEVUSED EELMISE ARENGUKAVA PERIOODIL 2011...2015	5
2.3	HIIUMAA KODANIKEÜHENDUSTE TEGEVUSEST	8
2.4	KODUKANT HIIUMAA LIKMED	9
2.5	VAJADUSTE LÄHTESEISUKOHAD, UURINGUTE KOKKUVÕTTED	9
2.5.1	Uuringu „Külade peamised probleemid“ 2009...2010 tulemused	9
2.5.2	Põllumajandusministeeriumi külaelu vajaduste uuring 2013.a.	11
2.5.3	Hiiumaa 2020+ lähteseisukohad maaelu arendamisel	12
3	TOIMIVA KODANIKUÜHENDUSE IDEAALMUDEL, TEMA TUNNUSED	13
3.1	ÜHINGU EESMÄRK	13
3.2	ÜHINGU OMADUSED	13
3.3	ÜLESANDED.....	13
3.4	VÕIMALUSED	14
3.5	TUGEVUSED.....	14
3.6	NÕRKUSED	14
4	MISSIOON.....	15
5	VISOON.....	15
5.1	RÕHUASETUSED	15
5.2	VÄÄRTUSED.....	15
6	PÕHIKIRJALISED EESMÄRGID	16
7	TEGEVUSED EESMÄRKIDE TÄITMISEKS.....	16
8	STRATEEGILISED TEGEVUSVALDKONNAD	17
9	PRIORITEETSED VALDKONNAD JA TEGEVUSED	17
9.1	EESMÄRK I KOOSTÖÖ	17
9.1.1	Hetkeolukorra kirjeldus	17
9.1.2	Üldeesmärgid	17
9.1.3	Tegevused koostöö valdkonnas.....	17
9.2	EESMÄRK II INFO JA KOOLITUS.....	18
9.2.1	Hetkeolukorra kirjeldus	18
9.2.2	Üldeesmärgid	18
9.2.3	Tegevused info ja koolituse valdkonnas	19
9.3	EESMÄRK III HUVIKAITSE.....	19
9.3.1	Hetkeolukorra kirjeldus	19
9.3.2	Üldeesmärgid	20
9.3.3	Tegevused huvikaitse valdkonnas	20
9.4	EESMÄRK IV TRADITSIOONIDE HOIDMINE JA TAASELUSTAMINE	20
9.4.1	Hetkeolukorra kirjeldus	20
9.4.2	Üldeesmärgid	21
9.4.3	Tegevused traditsioonide hoidmise ja taaselustamise valdkonnas.....	21
LISAD.....		22

1. Sissejuhatus

Käesolev Arengukava on valminud ja koostatud 2014...2015 aastal läbiviidud projekti „Hiiumaa kogukonna sidusus läbi Kodukandi uue arengukava“ raames. Alusdokumentideks on võetud Ühendus Kodukant Hiiumaa põhikiri ja eelmine arengukava 2011...2015, Liikumise Kodukant Eesti strateegia aastateks 2014...2020, Maaelu Arengukava (MAK) 2014...2020 ja Hiiumaa Arengustrateegis 2020+, Mittetulundusühenduste seadus ning Kodukant Hiiumaa 2014 aasta üldkoosoleku protokoll otsuse 15.05. 2014.a. nr. 1. alusel, millal moodustati projektiprotsessi läbiviimiseks Mõttekoda.

Arengukava koostamise tegevused viidi läbi ja dokument on valminud Hiiumaa valdades toimunud piirkondlike ajurünnakute ja ühiste mõttetalgute tulemusena. Arengukava koostamise protsessi jooksul 2014...2015 aastal (Lisa 1 Läbiviidud tegevused) osalesid Ühenduse Kodukant Hiiumaa oma liikmete esindajatele lisaks valdade arendustöötajad, vallavanemad ja volikogude liikmed, külavanemad ning mitmesuguste saare ühiskondlike organisatsioonide esindajad ja kogu protsessi juhtgrupiks oli Mõttekoda. Kokku on peetud on 16 mitmesugust koosolekut ja kokkusaamist 109 inimese osalemisel. Tegevuste käigus kaardistati olemasolevat kodanikeühenduste olukorda ja arendati mõtet printsiibil „Toimiva ühenduse ideaalmudel katusorganisatsioonina“.

Käesolev ARENGUKAVA 2015...2020 kinnitatakse Ühenduse Kodukant Hiiumaa liikmete üldkoosolekul ja on juhendumiseks organisatsiooni Ühenduse Kodukant Hiiumaa ja tema liikmete tegevuses. Samas on arengukava dokument kogu Hiiumaa külaelu arenguid arvestav. Dokument vaadatakse üle iga-aastaselt Ühenduse üldkoosolekul ja vajadusel tehakse sellesse möödunud tegevustest tulenevalt muudatusi ning täiendusi.

ARENGUKAVA 2015...2020 dokument antakse juhendumiseks, kasutamiseks ja tegevuste planeerimiseks üle Ühendus Kodukant Hiiumaa liikmetele, kõikidele saare omavalitsustele, Hiiumaa Omavalitsusliidule, Hiiumaa Maavalitsusele ja Eesti Külaliikumisele Kodukant.

2. Hetkeolukorra kirjeldus

2.1 Eelnevast tegevusest

Hiiumaal tekkisid esimesed seltsid (haridusseltsid) Paladel ja Kassaris juba 1994-1996.a. Oma oskustest jäi vajaka, seetõttu tuli vaadata, mida mujal Eestis tehakse. Idee maakondlik organisatsioon luua algatajaks oli 1995.a. Kodukandi Tuleviku Töötoa eestvedaja Tõnu Otsason Paladelt, keda võib pidada Hiiumaa külaelu äratajaks ja arendajaks. Üle-eestilise Kodukandi liikumise toel alustati külainimeste teavitamist regionaalse arengu võimalustest ja koolitustest. 1999.a. toimus Kodukandi suurüritus, III Eesti Külade Päev, just Hiiumaal, Käinas.

MTÜ Ühendus Kodukant Hiiumaa (registrikood 80177020) asutati 9 füüsilise ja 3 juriidilise isiku poolt 28. oktoobril 2002.a.

Ühenduse eesmärgiks on toetada Hiiumaa maaelu arengut, edendada ja elavdada ühis- ja seltsitegevust, aga kaitsta oma liikmete huve ka tervishoiu, sotsiaalhoolekande, loodushoiu jm. küsimustes.

Ülevaade Ühenduse tegevustest läbi aegade on kättesaadav organisatsiooni kodulehel www.kkh.ee.

2010 aasta oli Ühenduse arendustegevuse jaoks oluline: määratleti visioon, missioon ja eesmärgid. Viidi läbi projekt „Tegusad külad, tugev Hiiumaa“, mille põhieesmärgiks oli Hiiumaa külade arendamine ja nendes tegutsevate kodanikeühenduste aktiivsuse tõstmine, külaliikumise elavdamine

ja noorte kaasamine, koostöö suurendamine kohalike omavalitsustega ning külade arengut toetava süsteemi väljatöötamiseks. Projekti alameesmärgiks oli luua toimiv koostöövõrgustik Hiiumaa Kodukandi, külaseltside ja kohalike omavalitsuste vahel, mille tulemusena valmis esmakordselt „MTÜ Ühendus Kodukant Hiiumaa Arengukava 2011...2015“. Sihtgruppideks ja kasusaajateks saare külad, kodanikealgatusel tekkinud külakogukonnad, kohalikud omavalitsused ja Hiiumaa maakond tervikuna.

2014. aastal, mil eelmise arengukava periood hakkas lõppema, algatati projekt „Hiiumaa kogukonna sidusus läbi Kodukandi uue arengukava“, mis leidis toetust KÜSK-i vabaühenduste arenguhüppe toetamise 2014.a. taotlusvooru poolt.

Projekti üldeesmärk: Sünnib kogukonna seotus läbi uues arengukavas plaanitud tegevuste. Ühendus Kodukant Hiiumaa on katusorganisatsioon, mis ühendab külavanemaid, külaseltse ja kohalikke omavalitsusi. Külades tegutsevad vabaühendused toetavad teenuste kättesaadavust piirkonnas ja seega aitavad kaasa töökohtade loomisele külades ja alevikes. Valmib Kodukant Hiiumaa arengukava dokument aastateks 2015...2020.

Projekti alaeesmärgid: Tuua maainimesed, külaseltsid ja kodanikeühendused välja tardumusest, et „meist ei olene ju nagunii mitte midagi“. Külavanemate- ja liidrite roll kohaliku elu arendamisel suureneb, samuti suureneb huvikaitse oma elukeskkonna kujundamisel. Eestkõnelejad tuleb leida juba protsessi alguses, tagamaks külaelanike soovidega arvestamise kohaliku omavalitsuse piirides. Luua igas vallas külavanemate või külades tegutsevate vabaühenduste eestkosteühendused. Läbiviidavate koolituste kaudu laiendada osalejate maailmapilti ja suurendada tegevusaktiivsust.

Projekti raames moodustati arengukava koostamiseks 11 liikmeline Mõttekoda, kuhu oli haaratud Ühenduse juhatuse liikmed (5), Hiiumaa Omavalitsuste Liidu esindaja, kõigi saare omavalitsuste ja külaseltside esindajad, igast vallast 1 liige (kokku 4) ja SA Tuuru MTÜ-de konsultant. Koostöös kaardistati osapoolte vajadused, võimalused ja töötati välja küla arengut toetav süsteem neljas omavalitsuses. Mõttekoda sai kokku 8 korral, misjärel valmis uue arengukava kontseptsioon. Lisaks viidi projekti käigus läbi 2 arengukava koostamise koolitust, kus koos külakogukondadega osalesid külaarendusega tegelevad töötajad valdades. Arengukava koostamise perioodil viidi läbi külarahva küsitlus (kokkuvõtte Lisa 2), tagasiside lehti kokku oli 38.

Projektijuhiks oli Ühenduse juhatuse esimees Ester Tammis ja arengukava protsessi juht ja dokumendi kokkukirjutaja Viktor Rõbtšenko.

Projekti raames viidi läbi veel 2 olulise tähtsusega koolitust. Esimene neist toimus 29. ja 30. mail 2014.a. Kuristes, teemal „Kogukonnateenused, külamajade majandamise võimalused võimalus ja väljakutse MTÜ-dele“. Koolituse eesmärk oli, toetada Hiiumaa külaseltse külamaja baasil tooteid ja kogukonnateenuseid välja arendama ja oma külamaja majandama. Koolitus lõppes praktiliste näidete, hinnakujunduse ja finantsanalüüsi harjutustega.

Teine koolitus teemal „Avalikud teenused: väljakutse ja võimalus MTÜ-dele“ toimus 24. ja 25. septembril 2014.a. Kuris, millisel osalesid KOV-ide ja külaseltside esindajad, kes mõtestasid selle protsessi raskuskohti ja otsisid lahendusi, said põhiteadmisi finantsanalüüsist, hinnakujundusest, teenuste turustamisest ning tasuvusarvestusest. Koolitus põimus praktiliste näidetega.

Mõlema koolituse puhul kinnistus teadmine, et muutused ei tule üleöö, kuid mõte on liikuma lükatud.

Hiiumaa külaseltsid on valdavalt aktiivsed ja toimekad, rajatakse oma külaplatse, peetakse külapäevi ja heakorralguid, ühiseid aastalõpu pidusid, käsitöölaatasi jm. Kõik tehtu põhineb külainimeste

omalgatusel, tahtel ise teha. Külaseltsid on kirjutanud projekte ja saanud oma ideede elluviimiseks rahalist tuge nii Kohaliku Omaalgatuse Programmilt, Kultuurkapitalilt, Vabaühenduste Fondilt, LEADER programmilt, kui ka otse PRIA-lt. Muret teeb, et aktiivsete noorte pealekasv ühenduse tegevustesse on madal.

Rahvakalendri tähtpäevi ja suuremaid pühasid peetakse paljudes seltsides. Nii korraldatakse jõulupeod ja jaanipäevad peaaegu kõigis seltsides ühiselt. Ehitatakse külakiikesid ja rajatakse jaanituleplatse, kus külarahval hea koos käia. Traditsioonilisteks tegevusteks on saanud igaaastased Hiiumaa Külade Päevade, igal järgneval aastal erinevas omavalitsuses, läbiviimine, vabatahtlike tunnustamisüritused ja „Teeme Ära“ talgupäevade tegevuste koordineerimine saarel.

2.2 Tegevused eelmise arengukava perioodil 2011...2015

Oluliseks teetähiseks eelmise arengukava perioodil oli **Ühendus Kodukant Hiiumaa arengukava 2011...2015**, mis valmis 2010. aastal koostöös nelja (Käina, Emmaste, Kõrgessaare, Pühalepa) saare omavalitsusega. Arengukava on heaks kiidetud Hiiumaa Omavalitsuste Liidu (HOL) koosolekul 11. jaanuaril 2011.a. ja Kodukandi üldkoosolekul 12. jaanuaril 2011.a. Alates 2010.a. on Hiiumaal „Teeme Ära“ heakorralgud Kodukandi korraldada.

Toimus palju mitmesuguseid projektitegevusi, kokku 19 projekti, mis said teoks KOP (7), KULKA (2), KÜSK (3) ja LEADER (7) rahatuste toel.

KOP¹ projektid:

1. **2011.a. „Kodukant Hiiumaa esinduse osalemine Eesti Külade IX Maapäeval“** (Läänemaal, Roostal)
2. **2012.a. „Hiiumaa Kodukant uute kogemuste otsingul“.** Õppereis Viljandimaale (Kuhjareve Külaselts, Romeo Mukk) ja Võrumaale (Vastseliina külavanemate kogu, Aado Kuhlap).
3. **2012.a. „Vabatahtliku töö tegijatele tänuürituse korraldamine Hiiumaal“.** Tunnustada vabatahtlikku tegevust Hiiumaal, suurendada teadlikkust vabatahtliku tegevuse väärtusest ja tähtsusest. Tänuüritus toimus 18. detsembril 2012.a. Käina Kaunite Kunstide Kooli saalis. Kohal oli üle 100 inimese. Vabatahtlikud tundsid ennast toetatutena ja ühtekuuluvatena. Tänukirja sai kokku 27 persooni ja 2 kollektiivi.
4. **2013.a. „Hiiumaa esinduse osalemine X Eesti külade Maapäeval“** (Saaremaal, Mändjalas) 9. ... 11. augustil 2013.a.
5. **2013.a. Õpitubade väikeprojekt „Külamajade majandamisest Hiiumaal“.** Õpitoad viidi läbi kõigis valdades.
6. **2014.a. kevadvoor „Maaelu algab külast. Hiiumaa XI külade päev“.** Hiiumaa XI külade päev viidi läbi Hiiuma vallas, Kõpu külas 6.septembril 2014 .a. ja see toimus koos omatoodangu laadaga. Lisaks oli vanakraami laat. Kokku tulid erinevas vanuses ja eri valdkondades tegutsevaid inimesi, kes hindavad saarerahva omavahelist suhtlemist, koostööd, külalaata ja külaelu probleemidele lahenduste otsimist töötubades.

Töö ja lõbu käis käsikäes: päeva jooksul aeti „tõisel tunnil“ tõsist juttu LEADER projekti toel soetatud suure telgi all: milline on Hiiumaa külaelu täna ja milliseks see võib kujuneda lähiaastail. Arutelu juhtis Viktor Rõbtšenko. Töötoas osalesid kõigi valdade esindajad ja maavanem, aruelu oli elav ja sisutihe. „Kultuuritunni“ viis läbi Harda Roosna, kes tutvustas Kõpu vastvalmiva külamaja (endine kirikukool) minevikku, olevikku ja tulevikku.

¹ KOP – Kohaliku Omaalgatuse Programm

Töötubades sai õppida uusi käelisi tegevusi. Kõige suuremat huvi pälvis kilekottide taaskasutus. Pakuti külasuppi, töötas kohvik, esinesid tantsutrupid ja ei puudunud ka maaelu teemaline külajant. Üritusel registreeriti 218 osalejat, tegelikult oli rahvast tunduvalt enam.

7. **2014.a. sügisvoor „Hiiumaa külades On elu!“** (projekt lõpeb 30.09.2015.a.).

Projekti eesmärgiks on tõsta maainimestes ja külakogukondades indu ja oskusi, et Eesti külade XI maapäevale (7. ... 9.08.2015.a.) läheb teadlik külaelanik, kes oskab ja tahab ning kodanikuna tajub, et ta on täieõiguslik ühiskonna liige ja temalt oodatakse ettepanekuid maa- ja külaelu korraldamises, valla asjades kaasa rääkimises ning riigiorganite tegevuse suunamises. Seega, Maapäeval osaleb hästi ettevalmistatud liikmetega Hiiumaa delegatsioon, kes teab piisavalt palju meie maakonna külaelu häid ja arendamist vajavaid külgi ning oskab ammutada uusi teadmisi ja kogemusi Eesti külade XI maapäevalt sooviga neid jagada ja rakendada oma piirkonna külades.

Eesti Külade Maapäev on regulaarselt toimuv maaelu edendajate foorum, kus otsustatakse Liikumise Kodukant Eesti tegevussuunad järgmiseks kaheks aastaks. Eesti külade XI Maapäev toimub 7. ... 9.augustil 2015.a. Säreveres, Järvamaal ja kannab nime „Kuulakem, külad kõnelevad!“.

KULKA² projektid:

1. **2013.a. Hiiumaa X külade päev** 7. September 2013.a. Emmastes. Külakaigas ja külade osalusest raskeks kootud, heegeldatud kaelkoogud (Hiiumaa külaelu sümbolid) olid kohal ja said veel lisa. Kuna vahetult enne Hiiumaa X külade päeva toimub Eesti külade X Maapäev (9. ... 11.08.2013.a. Saaremaal), kuhu igast maakonnast pääses osalema vaid 20 delegaati, siis kandsime Maapäeva muljed ja otsused meie küladesse. Osalejate arv viimastel aastatel ~200 inimest.
2. **2014.a.** Foto- ja videoreportaaži koostamiseks Hiiumaa külaelust. (seoses Eesti külade XI Maapäevaga) 280 € taotlesime, 200 € eraldati.

KÜSK³ projektid

1. **2013.a. „Vabatahtlike kaasamine ja vabatahtlike tegevuse arendamine Hiiumaal,** projektiperiood 01.10.2012. ... 31.04.2013. Projekti rahastas KÜSK summas 5 095,80 € Mittetulundusühingute ja sihtasutuste tegevusvõimekuse programmi eelarvest. Kuna kõikideks planeeritud tegevusteks me ei saanud KÜSK-ilt vajalikku katet, siis toetas meid KOP tänuürituse finantseerimise.

Projekti eesmärgiks on vabatahtliku tegevuse edendamine Hiiumaal, nii vabatahtlike kaasajate kui vabatahtlike tegevuse olulisusest teavitamine. Tugevdada külavanemate ja külaseltside võrgustikku, elavdada külaelu ja tunnustada tegusaid inimesi. Projekti raames viidi läbi 2 koolitust, jututoad kõigis Hiiumaa valdades ja õppereis külaelu edendajatele: selle me ühitasime Eesti Külaliikumine Kodukant 15. aastapäeva tähistamisega Paides, tutvusime Kuhjare külaseltsi arengu ja tegevustega: Romeo Mukk (kogukonna pärl Viljandimaal 2012), ja Vastseliina külade ühenduse looja Aado Kuhlapi. Meil õnnestus õppereis siduda Lindora laadaga, kes on korra käinud, see tahab sinna tagasi. See on tõeline maainimeste melu ja pidu.

Projekti raames toimus: tunnustusüritus kauaaegsetele vabatahtlikele, motoks „Sa ei pea, sa võid!“ ning vabatahtlike tegevuse hetkeseisu kaardistus ja andmebaasi koostamine.

² KULKA – Eesti Kultuurkapital

³ KÜSK – Kodanikuühiskonna Sihtkapital

2. **2013.a. “Kodukant Hiiumaa kommunikatsioonialaste oskuste tõstmisel lähtuvalt organisatsiooni eesmärkidest.”** Projektiperiood 01.04.2013. ... 31.03.2014. (projektijuht taotluse esitamisel oli Diana Leenurm, kes asendati Ester Tammisega)

Projekt andis meile võimaluse käsitleda suhtekorraldust nii kodukandi juhatuse sees, kui ka siduvat suhet pere-küla-külavanem-selts-omavalitsus koosluses. Kommunikatsioonikoolitus andis ülevaate sise- ja väliskommunikatsioonist. Loodi suhtlusliinid seltsidega ja seltside vahel-küladelt küladele. Suurenus oskusteave. Idee ja sõnum said kogukonnale nähtavamaks. Vabaühenduste töö on esile tõstetud, koos KOV-idega on külamajade majandamisega seotud probleemid välja selgitatud ja ollakse lahenduste otsimise teel.

Sündis kommunikatsiooniplaan, mille paremaks realiseerimiseks pidas projektimeeskond oluliseks sõlmida koostööleping valdadega (NB! See ei olnud projektis sees vaid tekkis vajadusena projekti käigus). Projekti lõpuüritusel 21.03.2014. toimus arutelu ja leiti, et sõna “leping” tekitab õigusi ja kohustusi. Sobiks pigem Koostöölepe ehk Memorandum või hea tahte avaldus. Koostöölepe esitas Ester Tammi HOL-i istungile juunis 2014 ja see on seni kahjuks allkirjastamata. Koostöölepe mõju oleks pikaajaline ja tugevdaks koostööd kogukonnas tervikuna. Uuel arengukava perioodil jätkame HOL-iga koostöölepe läbirääkimisi.

3. **2014.a. “Hiiumaa kogukonna sidusus läbi Kodukandi uue arengukava”.** projektiperiood 01.04.2014. ... 31.03.2015. Ühendus Kodukant Hiiumaa on kaasatud Hiiumaa oluliste protsesside ja otsuste juurde, kuuludes Hiiumaa Arengukogusse (<http://hol.hiiumaa.ee>) 2013.a. valmis Hiiumaa Omavalitsuste Liidu eestvedamisel Hiiumaa arengustrateegia 2020+, mille eesmärkide elluviimises on meil täita oma osa.

Mõistes laiapõhjalise koostöö vajalikkust ja soovides anda oma panus kogukonna sidususe kasvule, peame vajalikuks uuendada Ühendus Kodukant Hiiumaa arengukava (praegune arengukava kehtib kuni 2015.a.). Sünnib kogukonna seotus läbi uues arengukavas plaanitud tegevuste. Ühendus Kodukant Hiiumaa on katusorganisatsioon, mis ühendab külavanemaid, külaseltsi ja kohalikke omavalitsusi. Külades tegutsevad vabaühendused toetavad teenuste kättesaadavust piirkonnas ja seega aitavad kaasa töökohtade loomisele külades ja alevikes. Valmib Kodukant Hiiumaa arengukava dokument aastateks 2015...2020.

LEADER projektid

1. **2011.a.** Leader meede 1. projekt **“Talu toidab pere”** et läbi koolituste ja tegevuste innustada noori perekondi kolima/jääma maale. Projekti raames korraldatud koolitused, töötoad ja infopäevad aitavad noorel perel mõista, et ka maal elades ja töötades on võimalik oma talu baasil pere ära toita.
2. **2011.a.** Leader meede 6. projekt **„Riist ja tarkvara soetamine”**, mille toel on Kodukandil nüüd olemas kaasaegne esitlustehnika, mille kaudu on tehnilises mõttes võimalik paremini teostada Kodukandi põhikirjalisi eesmärke info- ja koolituse valdkonnas.
3. **2012.a.** Leader meede 1. projekt **“Kodukant Hiiumaa – kümme aastat vabatahtlikku tööd külaelu edendamisel”**
 - Kodukandi logo konkurss
 - Kogumik „Hiiumaa Kodukandi tegemistest kümne aasta jooksul”
 - Külade edulugusid ning külaseltsi teenuseid tutvustav voldik
 - IX Külade päev Hiiumaal
4. **2012.a.** Leader meede 6. **Telgi soetamine.** Jäime joone alla ja saime selleks raha 2014.a.
5. **2013.a.** Leader meede 1. projekt **„Hiiumaa esinduse osalemine X Eesti külade Maapäeval”**, osaliselt toetatud KOP-ist

- Hiiumaa Aasta küla 2013 konkurss.
 - Hiiumaa esinduse moodustamine, delegatsiooni ettevalmistamine ja osalemine X Eesti Külade Maapäeval. (Saaremaal, Mändjalas)
6. **2013.a.** Leader meede 5. projekt „**Kodukant Hiiumaale oma kodulehekül**“
- kodulehe loomine, arendamine ja käigushoidmine
 - ühistegevusalase info edastamine
7. **2013.a.** Leader meede 6. **Helitehnika soetamine.** Jäime joone alla ja saime selleks raha 2014.a.

2.3 Hiiumaa kodanikeühenduste tegevusest

Raske majandusolukord on see aeg, mil kodanikeühendused aktiveeruvad ja luuakse uusi ühendusi lootuses seeläbi ka töökohti luua täites eesmärgid, mis ei ole ärilised. Selline aktiivsus hoogustus 2009. aastal ja on eriti tuntav 2010. aasta esimestest päevadest peale. Nii näiteks on majandusaastaaruanded on esitanud Maksu- ja Tolliametile poolaasta seisuga mitmesugust erinevat 177 ühikut. Olulised finantsallikad seltsides on toetusrahad, siis liikmemaksud ja seejärel tasulised teenused.

Hinnanguliselt saavad mittetulundusühingud üha paremini hakkama projektipõhise tööga. Taotlejaid on palju nii Kohaliku Omaalgatuse programmist, LEADER programmist, külade uuendamise programmist kui ka mujalt. Võetakse ette väga tõsiseid projekte ja suudetakse need ellu viia ühendused tulevad toime oma igapäevase tegevuse korraldamisega ja projektide läbiviimisega.

Hiiumaal on külaseltside eestvedamisel koostatud teadaolevalt 15 külaarengukava, mis kokku kajastavad 107 küla arendustegevusi. Erinevates omavalitsustes on külaarengukava tähendus ja roll erinev.

Külaseltsidesse kuuluvad aktiivsed külade elanikud. Keskmiselt on liikmeid 25...45 ja seltsid väidavad, et pooled neist on aktiivsed. Näiteks Orjaku külaselts – 40 liiget, töö sujub hästi; Kaigutsi külaselts – liikmeid 28, peavad oma tööd rahuldavaks; Kõpu Piirkonna Arendusselts Valguskiir – 26 liiget, seltsitööd tehakse põhitöö kõrvalt ja sujub vastavalt võimalustele jne. Üks suurema liikmeskonnaga külaselts on Männamaal.

Külaliikumist ühise katuse all veab kohalik Kodukandi ühendus, millel on 13 liiget, neist 12 organisatsiooni ja 1 üksikliige. 2 haridusseltsi (Kassari ja Kuriste) tegutsevad samuti külaelu elavdamise eesmärgil, kogudes ja talletades külaajalugu, koolitades elanikke ning korraldades külade päevi ja muid ühisüritusi. Liikmeid on neis 25...35.

Hiiumaal on asutatud 2 LEADER tegevusgruppi – MTÜ Hiidlaste Koostöökogu ja MTÜ Hiikala.

Ära mainimist väärib ka Hiiumaa Spordiliit, kus osaleb 27 liikmeklubi. Turismiettevõtjaid ühendab Hiiumaa Turismiliit, 40 liiget ja Hiiumaa Ettevõtjate Liit ühendab ettevõtjaid – 26 liiget.

Kõik olulised mittetulundussektori sündmused kajastatakse kohalikus meedias: „Hiiu Leht“ ja www.hiiumaa.ee ja Kadi Raadio. Samuti töötab ajalehes hästi Teadete all sündmuste reklaam. Igal nädalal kajastatakse meedias mittetulundussektori tööd kultuuri, spordi või külaelu valdkonnas. Ka televisioon on Hiiu maakonna uudiseid tänu kodanikualgatusele rohkem kajastama hakanud.

Külaliikumist ühise katuse all veab kohalik Kodukandi Ühendus, mille tegemised on jooksvalt kajastatud kodulehel aadressil www.kkh.ee. Regulaarset nn. Hiiumaa suurt ümarlauda viimaste aastate jooksul ei ole koos käinud. Küll aga toimuvad Kodukandi eestvedamisel valdade, seltside ja külavanemate ümarlauad. Igal vajalikul momendil saab kokku kutsuda Hiiumaa Suurkogu.

Ühendustevahelised koostöövaldkonnad on: külaareng, kalanduse areng, ettevõtlusareng (s.h. turism), sport, kultuur ja vabaharidus

Maakonna omavalitsused on ühendustele delegeerinud järgmisi teenuseid: Sotsiaalteenused (s.h. sotsiaalse ettevõtluse arendamine); pensionäride ja puuetega inimeste päevakeskuse töö; koolieelikute suvelaagrite korraldamine; turismialase info koondamine ja jagamine; huviharidus ja noorsootöö; heakorratööd; sport ja kultuur.

Igal kohaliku omavalitsuse eelarves on MTÜ-dele planeeritud piirkonna arendusrahad, mida jagatakse MTÜdele taotluste (projektide) alusel.

Ühendused teevad koostööd eraettevõtetega läbi LEADER tegevusgruppide, projektide kaupa, ürituste organiseerimisel ja läbiviimisel, sotsiaalse ettevõtluse toimimiseks jne.

2.4 Kodukant Hiiumaa liikmed

Ühendusel Kodukant Hiiumaa on seisuga 01.01.2015.a. 13 liiget, kelle hulgas on mitmesuguste erinevate tegevusvaldkondadega seltse, üks sihtasutus ja üksikisik. Eelmise arengukava perioodi jooksul uusi liikmeid lisandunud ei ole ja välja on arvatud 3 liiget, kes ei täitnud pikaajaliselt põhikirjalisi kohustusi liikmemaksu tasumise osas ja ei osalenud Ühenduse töös.

Liikmete nimekiri seisuga 01.01.2015.a.

1. MTÜ Agapäeotsa selts
2. MTÜ Haridusselts EDU
3. MTÜ Kaarel ja Leena
4. MTÜ Kaigutsi Külaselts
5. MTÜ Kassari Haridusselts
6. MTÜ Külaselts MUHV
7. MTÜ Kuriste Haridusselts
8. MTÜ Männamaa külaselts
9. MTÜ Pühalepa Naistekoda
10. MTÜ Putkaste külaselts
11. MTÜ Valguskiir
12. SA Tuuru
13. Tõnu Otsason, Palade Teabetuba

2.5 Vajaduste lähteseisukohad, uuringute kokkuvõtted

2.5.1 Uuringu „Külade peamised probleemid“ 2009...2010 tulemused

Viimane põhjalik uuring külaliikumise teemal viidi läbi ja avaldati aprillis 2010 **Eesti Külaliikumine KODUKANT** projekti „Külaliikumise võrgustiku töö selgeks ja tõhusaks“ raames Eesti kõigis maakondades. Projekti toetas VABAÜHENDUSTE FOND, mis on rahastatud Islandi, Liechtensteini ja Norra poolt EMP finantsmehhanismi ning Norra finantsmehhanismi vahendusel. Toetust koordineeris Avatud Eesti Fond.

Küsitluse sihtrühmaks oli külaelu säilitamise ja arendamisega seotud inimesed ja külaühingud. Hiiumaalt oli ankeetidele vastajaid 8 organisatsiooni. Järgnev üldistav kokkuvõte on käsitletav ka käesoleva arengukava kontekstis.

I Peamised puudused külates, mille lahendamiseks tuleks tegeleda:

- Inimeste kaasamine ühistevõttesse on raske;
- Inimeste üldine toimetulek ja tööpuudus;
- Kooskäimise koha puudumine või rajamine (külaplats, külamaja);

- Elukeskkonna parandamine (teede korrashoid, heakord);
- Ühistranspordi vähesus või puudus;
- Külamaja renoveerimine (rajamine)
- Koostöö kohaliku omavalitsusega;
- Teenuste kättesaadavus kehv (sularaha automaat, kauplus, arst, lastehoid);
- Probleemid kommunikatsioonidega (side, Internet, elekter)
- Ürituste korraldamine;
- Elanikkonna vananemine, noorte lahkumine;
- Noorte kaasamine ja vaba aja veetmine.

II Peamised küsimused küla ühistegevuse algatamise või arendamisega seoses:

- Rahastuse leidmine: info rahastamisvõimaluste ja tingimuste kohta, finantseerimine enne toetuse kättesaamist, omaosaluse leidmine, kaasrahastajate leidmine, teenuste väljatöötamine oma raha teenimiseks, rahastus tegevuskulude katmiseks;
- Külavanemad: inimeste leidmine, külavanema valimine, nende ülesanded, statuut ja KOV tunnustus, tegevuse rahastus, koostoime MTÜ-dega;
- Inimeste kaasamine ühistegevusse, huvi tekitamine;
- Kuidas asutada mittetulundusühingut;
- Raamatupidamine ja juriidilised küsimused;
- Arengukava koostamine;
- Organisatsiooni juhtimise küsimused: meeskonnatöö, vastutuse jagamine, motivatsiooni hoidmine, liikmeskonna haldamine, inimestega suhtlemine.

III Külade inimeste ootused, mida Kodukandi maakonnaühendused saaks ja võiks külade heaks teha:

- Teha järjepidevalt koolitusi: töövälisel ajal, kohapeal valdades, külates ja seltsides;
- Nõustamine külaelu edendamise ja projektide teemal
- Info edastamine külaliikumise võimaluste ja Kodukandi tegemiste kohta, et info jõuaks iga küla ja külaelanikuni;
- Aidata kaasa tihedama koostöö ja võrgustiku loomisele maakonna külade vahel;
- Õppereiside korraldamine:
 - ✓ Korraldada maakonna külade esindajate regulaarseid (vähemalt kord aastas) tutvumisreise teistesse maakondadesse sealse külaliikumise tundmaõppimiseks
 - ✓ Mitu õppereisi aastas teiste külade ja maakondadega tutvumiseks, et saaks inimesi motiveerida oma maakonnas rohkem tegutsema ja innustada oma külas midagi ära tegema.

IV Külade inimeste ettepanekud tegevuste osas külaliikumise huvide eest seismisel Eestis:

- Suurem meediakajastus ja positiivne maine kujundamine
- Vajalik külainimeste endi aktiivsus ja algatus
- Eestvedajate leidmine ja nende toetamine
- Külavanemate leidmine ja nende tegevusele mõjuvõimu andmine
- Külade vajadusest ülevaate omamine ja sellega arvestamine
- Külakultuuri märkamine ja jäädvustamine, eksponeerimine
- Küla ja omavalitsuse vaheline seos ning koostöö arendamine
- Vajalikud tegevused riigi tasandil
- Rohkem riiklikke rahastamisvõimalusi ja rahastuse stabiilsust
- Ettevõtluse edendamine ja töökohtade loomine maapiirkondades
- Transpordühenduse võimaldamine ja infrastruktuuri arendamine
- Külaeestvedajate tunnustamine, edulugude levitamine
- Info kättesaadavuse parandamine ja külainimeste kaasamine
- Koolituste korraldamine

V Kasutegurid küla ja inimeste jaoks kokkupuutes piirkondliku (LEADER) tegevusgrupiga:

- Projektide rahastus: ideede elluviimise võimaldamine;
- Koolitused;
- Nõustamine ja abi projektide kirjutamisel;
- Tutvused, koostöövõrgustik, kogemuste vahetamine, ühisüritused;
- Õppereisid silmaringi avardamiseks;
- Info saamine.

VI Kasutegurid küla ja inimeste jaoks kokkupuutes kohaliku omavalitsusega:

- Rahaline toetus: tegevustoetus, ürituste korraldamise toetus, projektide omaosaluse või kaasfinantseeringu andmine;
- Väga hea koostöö ja valla toetus
- Abi ja nõustamine projektide koostamisel ja ürituste korraldamisel
- Moraalne tugi
- Infrastruktuur: teede korrashoid, heakord, valgustus, elekter, kanalisatsioon, prügimajandus, koolid, lasteaiad, ühistransport;
- Kohaliku elu teemadel kaasarákimine ja ettepanekute arvestamine: volikogu, külade ümarlaud, komisjon, külaelu spetsialist
- Külamajaks ruumide või külaplatsile maa võimaldamine
- Info edastamine ja vahetamine

VII Külade tegevused külaelu huvide eest seismisel:

- Külavanema valimine suhtlemiseks vallaga;
- Kohalikel valimistel kandideerimine;
- Vallavolikogu töös osalemine;
- Külaeluarengu komisjoni või ümarlaua töös osalemine;
- Personaalne koostöö valla juhtfiguuridega;
- Külaeluküsimuste tõstatamine piirkondliku tegevusgrupi juures;
- Osalemine eesti külade maapäeva töögruppides;
- Artiklite kirjutamine ajalehtedesse;
- Pöördumised otse ministeeriumitesse.

2.5.2 Põllumajandusministeeriumi külaelu vajaduste uuring 2013.a.

Põllumajandusministeeriumi tellimusel 2013.a. valminud uuringust selgus, et **külades nähakse suurimat toetusvajadust kogukonnateenuste pakkumise väljaarendamiseks, küla välisilme parandamiseks ja väiksema tehnilise infrastruktuuri arendamiseks.**

Uuringu käigus kaardistati andmebaaside põhjal 931 avalikuks kasutuseks mõeldud küla-, seltsi- ja kultuurimaja ning küsitleti ligi 400 avalike objektide, KOVide, LEADER-tegevusgruppide esindajat. Küsitletute hinnangul on eriti suur roll küla-, seltsi ja kultuurimajade olukorra parandamisel olnud külameetmel.

Toetust saanud avalikke objekte kasutatakse peamiselt erinevate ürituste läbiviimiseks, huviringide tegevuseks või renditakse ruume välja. Toetuse abil tehtud investeeringute suurim mõju on olnud vaba aja veetmise võimaluste kvaliteedi tõusule maapiirkonnas.

Uuringu käigus kaardistatud avalikest objektidest selgus, et keskmine avalike objektide arv 1000 elaniku kohta on Eestis 0,69. Enim objekte 1000 elaniku kohta on Hiiumaal (2,60), Põlvamaal (2,24), Saaremaal (2,20) ja Läänemaal (2,02), kõige vähem aga Harjumaal (0,22), Ida- Virumaal (0,39), Tartumaal (0,43) ja Pärnumaal (0,76). Vähem objekte 1000 elaniku kohta on suuremate linnaliste piirkondadega maakondades ning enam saarelistes ja suurte linnadeta piirkondades.

Kuna toetusvajadus erineb piirkonniti, siis tehti uuringus ettepanek toetusvajadust hinnata ja toetusi jagada piirkonnapõhiselt. Selleks sobib hästi LEADER-lähenemine, mille rakenduskeem arvestab paremini kohalike eripäradega ja võimaldab toetusi jagada vastavalt piirkonna vajadustele. Põllumajandusministeeriumi poolt koostatud Maaelu arengukava 2014...2020 raames on plaanis külaarengule suunatud tegevusi edaspidi rahastada just läbi LEADER-põhimõtete.

2.5.3 Hiiumaa 2020+ lähteseisukohad maaelu arendamisel

Siinkohal väljavõtte Hiiumaa 2020+ arengustrateegiast maaelu edendamiseks saarel:

6.2 Kriitilised edutegurid arengumudeli elluviimiseks:

Neljal läbimurde suunal on arendustegevuse tulemuslikkuse saavutamiseks oluline tegeleda järgmiste edutegurite mõtestatud rakendamisega:

Esiteks, Inimvara arendamine: *inimeste teadmised ja oskused, motivatsioon, majanduslik aktiivsus ning sotsiaalne sidusus. Ilma inimestesse investeerimata ei ole võimalik tagada Hiiumaa elanike heaolu ja majanduslikku konkurentsivõimet. Inimvara oluliseks osaks on Hiiumaa rahvastikuprotsessides positiivsete muutuste saavutamine, et suurendada sündmust ja luua positiivne rändesaldo.*

Teiseks, kõrget lisandväärtust ja sissetulekuid andvate töökohtade loomine, *tootmise väärtusahelate arendamine klastripõhimõttest lähtuvalt. Hiiumaa vajab kvaliteettöökohti ja atraktiivset kuvandit, seda ka rahvusvahelises mastaabis, mida toetavad Lääne-Eesti saarte biosfääri programmiala säästliku arengu programm 2013 - 2020 ja regionaalarengu strateegia.*

Kolmandaks, Hiiumaa juhtimiskorralduse kaasajastamine: *Mitmetasandilise kaasava valitsemismudeli elluviimine. Juhtimine peab muutuma avatumaks, elanikke kaasavamaks ja tegevusi enam piire ületavaks. Pöördeks on tarvis senisest enam rakendada kogukonnapõhise arendamise põhimõtteid (CLLD – Community Lead Local Development, Leader). Oluline on suurendada Hiiumaa initsiatiivi Läänemere saarte koostöövõrgus B7.*

Edu saavutamiseks juhtimisvaldkonnas on vajalik:

- *Viia läbi avaliku sektori toimimismudeli audit (eesmärgid, rollid, tegevused, väljundid, jätkusuutlikkus) ja koostada sellest tulenevad lahendused maakondliku juhtimise korraldamiseks.*
- *Viia läbi omavalitsuste tugitegevuste konsolideerimise ja munitsipaalvara tootluse analüüs.*
- *Moodustada Hiiumaa Arengukogu ning mehitada see võimekate ja teotahteliste inimestega, püstitades neile tööks eesmärgid, eraldades vahendid ja määrares tulemuskriteeriumid.*
- *Stimuleerida kohalikke algatusi ja rakendada Leader lähenemist kaasates vabühendused ja teised Hiiumaa olulised arendusorganisatsioonid (Hiiuma Maavalitsus, Hiiumaa Ametikool, SA Tuuru, MTÜ Hiidlaste Koostöökogu, MTÜ Hiukala, Ühendus Kodukant Hiiumaa, noortekogu ning teadus- ja arendusasutused väljapoolt).*

3 Toimiva kodanikuühenduse IDEAALMUDEL, tema tunnused

Järgnev kokkuvõte on valminud Hiiumaa valdades toimunud piirkondlike ajurünnakute ja ühiste mõttetalgute tulemusena arengukava koostamise protsessi jooksul 2014...2015 aastal (Lisa 1 Läbiviidud tegevused), kus osalesid Kodukandi oma liikmete esindajatele lisaks valdade arendustöötajad, vallavanemad ja volikogude liikmed, külavanemad ning mitmesuguste saare ühiskondlike organisatsioonide esindajad. Ühiskogunemiste põhituumiku moodustasid Mõttekoja liikmed. Peetud on 16 mitmesugust koosolekut ja kokkusaamist kokku 109 inimese osalemisel. Tegevuste käigus kaardistati olemasolevat kodanikeühenduste olukorda ja arendati mõtet printsiibil „Toimiva ühenduse ideaalmudel katusorganisatsioonina“.

3.1 Ühingu eesmärk

- Vastastikune suhtlemine ja ühine EESMÄRK.
- Koostöövõime tagab kompromisside leidmise ja koostöövõrgustikes osalemise.
- Head eestvedajad (liider) tagavad pädevuse, laialdased teadmised, koostöö (teiste pädevate inimestega).
- Püstitatud eesmärgid on kõigile olulised.
- Majanduslik koostöö.
- Ühingu liikmed teevad koostööd teiste organisatsioonidega.
- Kriitiline mass ühiste huvidega külaelanikke on aktiivsed seltside liikmed. Ideaalis liidab kõiki seltse piirkonnas.
- Võimalikult palju kodanikeühenduste alased teenused saadakse läbi ühingu.
- Isemajandatavus (ühismajandustegevused) ja piisavalt finantse.
- Tegutseb kindlas tegevuspiirkonnas.
- Eeskujuks on teiste maade kogemused (internetiteenused, teavitatakse külaelanikke isiklikuks toimetulekuks, logistikakeskusena toimimine jms).
- Mõjuvõimas (suudab mõjutada regionaalset arengut ja seadusandlust).
- Koondab infot ja jagab teadmisi.
- Kaitseb liikmete huve.
- Kasutab ühiselt ressursse.
- Korraldab kodanikeühenduste alast nõustamist.
- Efektiivne.
- Tuntus (PR) – reklaam, oma sümboolika, kodulehekülg, maskott jms.
- Vabatahtlik panustamine.

3.2 Ühingu omadused

- Arvukas liikmeskond.
- Aktiivne ühistegevus.
- Avatus – kõik kodanikuühendused, igaüks võib olla toetajaliige.
- Koostöövalmidus.

3.3 Ülesanded

- Liita kõikide seltside huvid.
- Osutada liikmetele teenuseid omahinna tasemel.
- Arendada säästvat tegevust.
- Arendada kodanikeühenduste alast ühistegevust.
- Panustada liikmete ja potentsiaalsete liikmete heaks: info, võimalused, taotlused, suhtlemine.
- Suurendada liikmeskonda
- Kaitsta oma huve.

3.4 Võimalused

- Saada Euroopa Liidu ja riigi toetust.
- Kaasa rääkida seadusloomes.
- Kaasa rääkida sotsiaalsete teenuste osutamise turul
- Kaasa rääkida üleriigilise ühtse kodanikeühenduste struktuuri väljaarendamisel.
- Keskkonna loomine probleemide lahendamiseks: info, majandustegevus.
- Konkurentsivabadus.
- Hiiumaa arengus kaasarääkimine: praam, buss, internet, elekter, sadamad (Lehtma) - infrastruktuur kõik kokku.
- Ühendada liikmete erinevate tasandite kompetents.

3.5 Tugevused

- Koostöö (riigiga).
- Ühistegevus.
- Hea infolevik ja nõustamine, koolitamine.
- Tugiisikute rahastamine – riiklik tunnustus ühistegevusele.
- Kogemuste jagamine teiste ühenduste ja seltsidega.
- Kogemuste ja teadmiste pagas, kompetentsed inimesed.
- Inimressursi olemasolu, tugevad juhid.
- Usaldus ühistegevuse vastu (kasvav).
- Traditsioonid.
- MTÜ – vorm.
- Liikmeskond on külast ja maaelust hooliv.
- Liikmetele majanduslikult ja jätkusuutlikult tulus.
- Kuuluvustunne.
- Toetav seadusandlus.
- Huvide kaitse – keegi ajab asju.
- Ainuke külaelu seltse ühendav ühendus Hiiumaal.
- Võimalus noori kaasata.
- Kodukant Hiiumaa hea imidž.
- Saarelisus – väike kogukond, suhtlemine üksikisiku tasandil.
- Turvalisus.

3.6 Nõrkused

- Formaalseks ühenduseks on alati eeldused olemas.
- Seadusandluse ebastabiilsusest tulenevad raskused (muutub tihti).
- Madal või puudulik üleriigiline Kodukandi tugi ühenduse tegevuste rahastamisel
- Vähene rahastatus seoses omaosaluse katteallikate leidmisel projektitegevuses
- Nõrk juhtimine, liider jääb üksi.
- Juhtiva kaadri väsimus, ideede piiratus.
- Passiivsed osalejad on liikmeteks ja liikmete, üksikisikute hõivatus mujal.
- Teenuseid vähe ja ebapiisav võimekus teenuseid kvaliteetselt pakkuda
- Vähene teadlikkus liikmete hulgas.

4 MISSIOON

Ühendus Kodukant Hiiumaa missiooniks on toetada külade arengut, kaasates parimat oskusteavet ning pakkudes vajalikke maaelu edenemist toetavaid arendustegevusi ettevõtliku, arenguvõimelise kogukonna kujunemiseks, olla külade eestkõneleja ja külaelu väärtustavate aktiivsete külaelanike kasvulava.

5 VISOON

Ühendus Kodukant Hiiumaa on 2020. aastaks Hiiu maakonnas maaelu väärtusi edasikandev ja külaelu toetav ühendus, olles partneriks maaelu edendavatele organisatsioonidele.

- Hiiumaa külad on atraktiivsed elupaigad, kus kogukonnad väärtustavad oma heaolu eest seismist ning tähtsustavad koostegemist;
- Panustada olemasolevate liikmetele ja liikmete arvu suurendamisele;
- Kodukant Hiiumaa juhtimine on professionaalne, olles pälvinud huvi- ja sidusgruppide tunnustuse.

5.1 Rõhuasetused

Visioonist tulenevate strateegiliste eesmärkide saavutamiseks on olulised järgmised rõhuasetused:

- **Avatud suhtlemine ja koostöö**

Võrgustike loomine, tagasisidestamine partneritele, huvi ja sihtgruppide tunnustamine, osalemine üle-eestilistes võrgustikes, suhtlemine meediaga.

- **Hoiakute kujundamine**

Kodukant Hiiumaa tegevused näitavad kogukondade ettevõtliku ellusuhtumise (tahan, suudan, oskan, teen) tõusu.

- **Tulemustele orienteeritus**

Kodukant Hiiumaa tegevused on seotud arengukava ja põhikirjaga, andes olulise sisendi kogukondades tekkivateks positiivseteks muutusteks külades parima elukeskkonna nimel. Peame oluliseks maaelu, looduse ja kogukonna kultuuri sidestamist, põlvkonniti edasikandmist.

5.2 Väärtused

- **Avatus ja koostöö:** võime välisteavet vastu võtta ja seda analüüsida, pidevalt õppida ning paindlikult reageerida keskkonnast tulenevatele muutustele ja teha partneritega koostööd võrdsel tasandil.
- **Usaldusväärsus:** oskused ja hoiakud, mis on vajalikud, et tegutseda ausalt, sõbralikult ja inimlikke väärtusi hinnates.
- **Teadmised ja oskused:** asjatundlikkus, nende pidev kasutamine ja arendamine, et aktiveerida külade arengut.
- **Algatusvõimelisus:** uute lahenduste leidmine, loomingulisuse ja innovaatsilisuse väärtustamine, et tulla paremini toime pidevalt muutuvas elukeskkonnas.
- **Tulemuslikkus:** võime alustatud tulemuslikult ellu viia rakendades selleks vajalikku pühendumust, eesmärkide täpsustamist ning järjekindlust nende eesmärkide saavutamisel.

6 PÕHIKIRJALISED EESMÄRGID

Ühingu tegevuse põhieesmärk on Hiiu saare heategevuslik maaelu arengute, hariduse, kultuuri, spordi, korrakaitse, tervishoiu, sotsiaalhoolekande, loodushoiu ja usuühingute toetamine avalikes huvides, kasutades ühistegevuse ja seltsiliikumise kogemusi. Samuti oma liikmete huvide esindamine ja kaitsmine.

Maaelu arengute tugevdamisele, külade säilimisele, taaselustamisele ja harmoonilisele arengule aitab Ühing kaasa järgmiselt:

- Ühendab eelnimetatud eesmärkidega tegelevate inimeste ja seltside tegevust ning toetab nende omavahelist koostööd;
- hangib, süstematiseerib ja levitab teavet ning aitab kaasa selleks vajalike institutsioonide loomisele;
- toetab ja edendab ühistegevust ja seltse, sealhulgas perede, naiste ja noorteliikumist, oma küla ja kodukoha elu arendamiseks;
- korraldab koolitusi, kursusi, seminare, konverentse, festivale, laagreid ja õppereise; töötab välja ühiseid haridus- ja kultuuriprojekte ja otsib vastavaid koostööpartnereid;
- toetab maamajanduses alternatiivse väikeettevõtluse arengut, korraldab näitusi, maarahva laatu ja uute toodete tutvustusi;
- aitab kaasa loodushoiu, maastikuhoolduse ja heakorra põhimõtete realiseerimisele, talgute korraldamisele looduse- ja kultuuriobjektidel;
- aitab kaasa looduse, ajaloo ja kultuuriväärtuste kaitsele ning nende renoveerimisele;
- otsib uusi võimalusi maamajanduse arengule, sealhulgas väikeettevõtlusele ja kohalike toodete edendamisele. On osaline maapiirkondades töökohtade loomisel ja alternatiivpõllumajanduse kavandamisel ja edendamisel ;
- on aktiivne toetaja külaelu poliitika teostamisel, kohalikul planeerimisel ja kavandamisel ning külade arenguplaanide koostamisel;
- toetab huvide kaitse alla kuuluvate sihtrühmade tegevust, eeskätt noorte osaluse suurendamisel kodukandi elu edendamisel;
- toetab vabatahtlike liikumise teket.

7 TEGEVUSED EESMÄRKIDE TÄITMISEKS

- Toetab oma liikmete tegevust, andes neile võimalusel ja vajadusel juriidilist ja moraalset abi, täidab liikmete vastastikust abistamist ja omavahelist koostööd korraldavat funktsiooni;
- teeb oma ettepanekuid maaelu puudutavais küsimustes nii kohaliku omavalitsuse kui ka riiklike projektide ja seadusandlike eelnõude arutamisel ja nende elluviimisel;
- osaleb rahvusvahelistes, riiklikes, piirkondlikes ja kohalikes külade ja väikelinnade liikumist ja arengut toetavais projektides; arendab selles vajalikke sidemeid; kogub, valmistab tellib, ostab, müüb ja levitab teavet, sh. kirjalikke uurimus- ja loometöid ning õppematerjale;
- algatab ja korraldab koolitusi, õppusi, seminare, konverentse ning toetab õpiringide tegevust;
- toetab algatusi külade arenguks ja koordineerib selleks vajalikku koostegevust; aitab läbi viia külapäevi ja maakondlikku ning Eesti Külade Maapäeva;
- aitab ellu kutsuda ja läbi viia kultuuri- ja spordiüritusi, laagreid ning muid vaba aja ettevõtmisi;
- osaleb kohaliku arengu kavandamisel ja külade arengukavade koostamisega tegelevate tugigruppide tegevuse toetamisel ja juhendamisel külade säästvaks arenguks (Agenda-21);
- teeb koostööd riigi-, teadus- ja kultuuriasutustega ning teiste samu ideid kandvate organisatsioonide ja teiste loominguliste ühendustega nii kodu- kui välismaal.

8 STRATEEGILISED TEGEVUSVALDKONNAD

- Eesmärk I Koostöö
- Eesmärk II Info ja koolitus
- Eesmärk III Huvikaitse
- Eesmärk IV Traditsioonide hoidmine ja taaselustamine

9 Prioriteetsed valdkonnad ja tegevused

9.1 Eesmärk I Koostöö

9.1.1 Hetkeolukorra kirjeldus

Mitmesugust koostööd ühiskondlike organisatsioonide ja liikumistega ei saa praegu veel pidada piisavaks ja seda tuleb aktiivsemaks muuta. Omavahelist koostööd ja ühiseid tegevusi on läbi viidud Hiiumaa kohalike omavalitsustega, seltside ja külaseltsidega, Hiiumaa Turismiliidu, Hiiumaa Käsitööseltiga, Hiiumaa Muuseumiga. Aktiivne koostöö on olnud Hiiumaa Koostöökogu ja LEADER tegevusgrupiga. 2014. aastal on Ühenduse poolt koostatud koostöölepe Hiiumaa omavalitsustega, milles nähakse ette koostööd eeskätt infovahetuse, külavanemate süsteemi toimimise ja ühisürituste korraldamise valdkondades.

9.1.2 Üldeesmärgid

- Pidev koostöö Eesti Külaliikumise Kodukant.
- Külaliikumise maakondlike projektide käivitamine ja läbiviimine.
- Projektide ühisprojektijuhtimise printsiibi sisseviimine.
- Külade või piirkondade arengukavade koostamise nõustamine.
- Külamajade teenuste info kokkuseadmine ja edastamine valdadele kodulehtedel avaldamiseks.
- Elamisväärses elukeskkond külates läbi kogukonnateenuste pakkumise külamajades ja seltsides.
- Jätkata koostööd külade omavahelisel läbikäimisel. Külavanemate koostöövõrgustiku loomine.
- Tark ja informeeritud külaelanik. Kogukonna ja ettevõtjate koostöö aktiveerimine.
- Koostöö arendamine külaelanike ja omavalitsuste vahel. Koostöökokkuleppe sõlmimine.
- Arendada seltskondlikku tegevust, ühisürituste korraldamine.
- Koostöö toetuste taotlemisel.
- Ühiste õppe ja tutvumisreiside korraldamine Hiiumaal ja teistesse maakondadesse.

9.1.3 Tegevused koostöö valdkonnas

Tegevused	Korraldaja	Aeg
• Koostöö teiste organisatsioonidega: HOL, kohalikud omavalitsused, Hiidlaste Koostöökogu LEADER tegevusgrupp, Hiiukala, Hiiumaa Turismiliit, Rajaleidja keskusega, noorteorganisatsioonidega jne.	Juhatus	Pidev
• Liikmete omavaheline koostöö ühisprojektide algatamiseks ja projektide taotlemisel	Juhatus	Pidev
• Koostöö maaomanikega ja nende organisatsioonidega (põllumehed, metsamehed, jahimehed, maja- ja	Juhatus Liikmed	Pidev

suvilaomanikud jne.)		
• Koostöö teiste maakondade külaliikumise organisatsioonidega	Juhatus	Pidev
• Traditsioonilised üritused:	Juhatus	Iga-aastaselt
✓ Külade päev	Juhatus Liikmed	August - september
✓ Külade ühislaad	Juhatus	August - september
• Osalemine üle-Eestilisel Maapäeval	Juhatus Liikmed	Toimumise aastal
• Osalemine konkursil „Eesti AASTA küla“	Juhatus	Toimumise aastal
• Osalemine Hiiumaa piirkondlikel (kantide) külade päevadel	Juhatus	Iga-aastaselt

9.2 Eesmärk II Info ja koolitus

9.2.1 Hetkeolukorra kirjeldus

Pärast ühtse üle-Eestilise rahastuse kaotamist Kodukant Eesti poolt 2009 aastal on infoedastus olnud Kodukant Hiiumaa esimehe Ester Tammise pidada. Infokandjaks on seni olnud Internetipõhine liikmete infolist, kasutatud on võimalust SA Tuuru toimetada olevat MTÜ-de ühislisti. Eesti Külaliikumise Kodukant trükiseid on osalejatele jagatud mitmesugustel kohtumistel ja ühisüritustel ning saadetud postiga liikmetele. Ürituste toimumisest oleme andnud teada www.hiimaa.ee ja ajalehe „Hiiu Leht“ kaudu. Lehes oleme avaldanud mitmeid artikleid kodukandi tegevuste kohta. 2014. aastal valmis Ühenduse koduleht, mis on kõigile huvilistele kättesaadav aadressil www.kkh.ee ja see on oluliselt parandanud jooksva info edastamise võimalusi. Samu vahendeid kasutame ka tulevikus.

Eelmise arengukava perioodi jooksul on läbi viidud Info- ja koolituse valdkonnaga seotud mitmeid olulisi projekte: Foto- ja videoreportaaži koostamine Hiiumaa külaelust, „Vabatahtlike kaasamine ja vabatahtlike tegevuse arendamine Hiiumaal“, „Kodukant Hiiumaa kommunikatsioonialaste oskuste tõstmisel lähtuvalt organisatsiooni eesmärkidest“, „Hiiumaa kogukonna sidusus läbi Kodukandi uue arengukava“, „Riist ja tarkvara soetamine“, „Kodukant Hiiumaale oma kodulehekülg“, helitehnika soetamine ning osalemise Eesti ja Hiiumaa külapäevadel.

Koolituste, seminaride ja infopäevade läbiviimiseks oleme soetanud vajaliku infotehnoloogia riist ja tarkvara: sülearvuti, esitlustehnika sh. DATA projektor, ekraan, pabertahvel, olemas on kaasaegne täiskomplektne muusikaesitlustehnika, sh. kõlarid, mikrofoniid ja muusikakeskus. Olemas on väliürituste korraldamiseks mahukas 5x10 m suurune vastupidavast materjalist telk. Ühenduse vahendeid saavad külaseltsid oma ürituste korraldamiseks üürida, vastav hinnakiri on kättesaadav Ühenduse kodulehel.

Kuna Ühendusel Kodukant Hiiumaa ei ole endal vajalikke ruume koosolekute, ühisürituste, kohtumiste ja koolituse läbiviimiseks, siis on selleks saanud kasutada külade seltsimajade, kohalike omavalitsuste, SA Tuuru ning eraisikute ja ka ettevõtete ruume.

9.2.2 Üldeesmärgid

- Silmaringi laiendamine, viia kodanikuühiskonna tegevuste mõistmine kõikide liikmeteni.
- Külaelanike teadlikkuse tõstmine ühistegevusalase tegevuse vajalikkusest.
- Info on kättesaadav, omada ülevaadet liikmete ootustest, nende pidev kaardistamine.
- Koordineeritud info kodanikuühiskonnast.

- Koolituskava koostamine.
- Tark ja paremini informeeritud külaelanik, kes teeb õigeid otsuseid.
- Koolituste läbiviimine külavanematele.
- Arengukavade koostamise koolituste läbiviimine.
- Õppe-, koolitus- ja tutvumisreiside korraldamine.
- Arendada ja viia läbi praktilisi tegevusi. Töötoad praktiliste oskuste arendamiseks planeerimisel ja projektikirjutamisel.
- Suund külamajade multifunktsionaalseteks keskusteks kujundamiseks, et tagada külainimestele paremini mitmete sotsiaalsete ja kogukonnateenuste kättesaadavust. Küladesse rajatud külamajad täidavad ka infokeskuste funktsioone.
- Liikmete ja külavanemate ühistegevusala nõustamine ning sellealase tegevuse arendamine.

9.2.3 Tegevused info ja koolituse valdkonnas

Tegevused	Korraldaja	Aeg
• Koolituskava koostamine	Juhatus	Iga-aastaselt
• Rühmanõustamised (rahastamine läbi Struktuurifondide)	Juhatus	Aastas 2...3
• Ühenduse liikmete ja külaelanike koolitused (rahastamine läbi Struktuurifondide)	Juhatus, külaseltsid	Aastas 3...4
• Mitmesuguste projektide läbiviimine	Juhatus, külaseltsid	Pidevalt
• Majandustegevuse arendamine projektide omaosaluse katmiseks	Juhatus, külaseltsid	Pidevalt
• Kodulehe www.kkh.ee pidev arendamine ja käigushoidmine	Juhatus	Pidevalt
• Meililisti kaudu ühistegevusala info edastamine	Juhatus	Pidev
• Külaeluga tegelevate seltside ja ühenduste andmebaasi koostamine ning esitlemine kodulehel www.kkh.ee	Juhatus	Jooksvalt
• Kodanikuühiskonna alane nõustamine	Juhatus, külaseltsid	Pidev
• Kodukant Hiiumaa tutvustavad materjalid ja trükised, infovoldikud	Juhatus	Jooksvalt
• Koolituste, seminaride ja infopäevade ning külakogunemiste läbiviimiseks vajaliku esitlustehnika, muusikaesitlustehnika ja telgi rentimisteenus külaseltsidele	Juhatus	Jooksvalt
• Sõprussidemete sõlmimine organisatsioonidega teistest maakondadest	Juhatus	Jooksvalt

9.3 Eesmärk III Huvikaitse

9.3.1 Hetkeolukorra kirjeldus

Ühendus Kodukant Hiiumaa on Liikumine Kodukant Eesti liige.

Ühenduse juhatuse liikmed on seotud oma igapäevategevustes mitmetes ühiskondlikes organisatsioonides ja liikumistes nii Hiiumaa, kui ka Eesti tasandil. Juhatuse esimees Ester Tammis osaleb Eesti Külaliikumine Kodukant töös ning on Eesti Külaliikumise Kodukant LEADER koostöörupi

liige, on Hiiumaa Koostöökogu liige ja LEADER programmi meetmete partner, on SA Tuuru nõukogu liige ja Hiiumaa Turismiliidu ning MTÜ Kassari Haridusseltsi liige ning on aktiivselt osalenud Hiiumaa 2020+ ja LEADER koostöörupi 2014...2020 strateegiate väljatöötamise nõukodades. Viktor Rõbtšenko on Tubala Küla Seltsi juhatuse liige ning Tubala küla külavanem, on Hiiumaa Giidide seltsi juhatuse liige ja on MTÜ Suuremõisa Loss liige. Lisaks tegutseb ta konsultandi ja projektikirjutajana. Heli Üksik on Emmaste vallas tegutseva külaseltsi MTÜ MUHV juhatuse liige, on Muda, Ulja, Harju ja Valgu (MUHV-i piirkonna) külade külavanem. Diana Leenurm on samuti MTÜ MUHV juhatuse liige. Ilme Treisalt on haridusselts EDU liige, Seltsing Suureranna liige, Suureranna küla külavanem, Hiiumaa Võrkpalliklubi ja Spordiklubi Viskoosa juhatuse liige.

Oma tegevuste tutvustamiseks ja propageerimiseks ning ühiste probleemide lahkamiseks on ühendus algatanud ja läbi viinud kohalikes omavalitsustes ümarlaudu, kus arutelude teemadeks on olnud valla ja külade koostöövõimalused, külavanemate tegevus, sotsiaalsete teenuste kättesaadavuse võimaluste parandamine ja alates 2009. aastast liikumise „Võitlus tuuleparkidega“ algatusgrupi liige ja aktivaator.

9.3.2 Üldeesmärgid

- Hiiumaa küla- ja maaelu ümarlaua algatamine.
- Oleme osalised ja kaasatud Hiiumaa oluliste otsuste ja protsesside juurde. Suurendada organisatsiooni mõjukust.
- Esindada ühenduse liikmete huve külaliikumise eeskoste tasandil.
- Jätkata ühenduse liikmete huvide esindamist Eesti Külaliikumine Kodukant tasandil.
- Korraldada ühenduse kaudu juriidilise nõuande paremat kättesaadavust ja nõustada liikmeid ametkondlikul suhtlemisel.
- Seltside abistamine külaelutegevuste aktiveerimiseks ühise tegevuse kaudu.
- Koostöö arendamine külaelanike ja omavalitsuste vahel. Koostöökokkulepete sõlmimine.

9.3.3 Tegevused huvikaitse valdkonnas

Tegevused	Korraldaja	Aeg
• Liikmete huvide kaitsmine tekkinud probleemide korral, juriidilise nõuande saamise korraldamine	Juhatus	Pidev
• Seltside esindamine ja huvide kaitsmine vabariiklikul tasandil (Vabariigi Valitsus ja Ministeeriumid, Eesti Külaliikumine KODUKANT jne.)	Juhatus	Pidev
• Liikmete ja külaseltside esindamine ja huvide kaitsmine Hiiumaa tasandil	Juhatus	Pidev
• Koostöö ja suhtlemine omavalitsustega, Hiiu Maavalitsuse ja HOL-iga.	Juhatus	Pidev
• Koostöö ja suhtlemine ühiskondlike organisatsioonidega: Hiidlaste Koostöökogu LEADER tegevusgrupp, Hiiukala, Hiiumaa Turismiliit, Hiiumaa Ettevõtjate Liit jne.	Juhatus	Pidev

9.4 Eesmärk IV Traditsioonide hoidmine ja taaselustamine

9.4.1 Hetkeolukorra kirjeldus

Senine tegevus antud valdkonnas on olnud tagasihoidlik, kuid järjest enam suureneb huvi kunagiste traditsioonide taastamise ja uute algatamiste suhtes. Traditsioonide taaselustamise eesmärgi on täitnud läbiviidud projekt „Hiiu Tikand“. Oleme oma õppepäevadel kuulunud pärandkultuuri temaatikaga seonduvat. Tihe koostöö on olnud Hiiumaa Muuseumiga.

Parima küla nominentideks on Eesti Maapäevadele esitatud 2005 Kalana küla, 2007 Kaigutsi küla, 2009 Hellamaa ja Tempa külad, 2011 Kõpu piirkonna külad ja 2013 Kuriste külade piirkond.

9.4.2 Üldeesmärgid

- Külaelu traditsioonide säilitamine, edasiandmine noortele.
- Traditsiooniliste talutööde taaselustamine, talgutööde propageerimine.
- Hiiu keele ja kultuuripärandi säilimise ja leviku toetamine.
- Ühisaktsioonide korraldamine, „Teeme Ära“ koordineerimine saarel.
- Koostöö MTÜ-ga Ajaloolised Võtted ja teiste traditsioone väärtustavate organisatsioonidega
- Rahvakalendri tähtpäevade ühine tähistamine.
- Maakonna aasta küla konkursside korraldamine.
- Propageerida Eelista Eestimaist, Eelista Hiiumaist.
- Toetada keskkonnasäästlikku eluviisi.

9.4.3 Tegevused traditsioonide hoidmise ja taaselustamise valdkonnas

Tegevused	Korraldaja	Aeg
• Rühmanõustamised	Juhatus	Vähemalt 1 teema aastas
• Vabatahtlike tunnustamisürituse läbiviimine	Juhatus	Iga-aastaselt
• Ühisnädalal osalemine	Juhatus	Iga-aastaselt
• Koostöö MTÜ-ga Ajaloolised Võtted ja teiste traditsioone väärtustavate organisatsioonidega	Juhatus	Pidev
• Trükised	Juhatus	Jooksvalt
• Tootearendus	Juhatus	Jooksvalt

Planeeritavate tegevuste maksumused selguvad konkreetsete hinnapakkumiste põhjal tegevuse käigus. Parandusi ja täiendusi Kodukant Hiiumaa Arengukavasse viiakse sisse igal aastal vastavalt vajadusele. Paranduste ja täienduste aluseks võivad olla ühenduse üld- ja juhatuse koosolekute otsused. Iga-aastaselt koostatakse ja on seejärel arengukava osaks jooksva aasta konkreetsed tegevused ja nende ajagraafikud.

MTÜ Kodukant Hiiumaa arengukava 2015...2020 on orienteeritud avatud suhtlemisele ja tulemuslikule tegutsemisele maa- ja külaelu kodanikeühenduste ja kohalike omavalitsuste vahel ning on maakonna arengu seisukohalt vajalik.

Edu saavutamine neis rõhuasetustes on tagatiseks organisatsiooni püsimisele ja arengule.

Arengukava on heaks kiidetud Ühendus Kodukant Hiiumaa juhatuse koosolekul 24. märtsil 2015. ja kinnitatud üldkoosolekul 30. märtsil 2015.

LISAD

LISA 1

Projekti „Hiiumaa kogukonna sidusus läbi Kodukandi uue arengukava“ projektitegevused

- 06.03.2014. Projekti esitluse kavandamine Kassaris, väike töörühm
- 15.05.2014. Avaseminar, projekti esitus, maakonna Mõttekoja loomine Kassaris, suur töörühm
- 29.-30.05.14. Koolitus Kuristes, teemal „Kogukonnateenused, külamajade majandamise võimalused võimalus ja väljakutse MTÜ-dele“.
- 06.09.2014. Hiiumaa XI külade päev Kõpus, laiendatud koosseis, mõttekoda
- 15.09.2014. Vahekokkuvõtted, juhatuse koosolek Valgul, tegevusgraafikute seadmine
- 24.09.2014. Garri Raagma koolitus KOV-ide ja MTÜ-de esindajatele Kuri koolimajas teemal „Avalikud teenused: väljakutse ja võimalus MTÜ-dele“
- 25.09.2014. Kodukandi Koolituskeskuse koolitus Pühalepa vallas, Kuri koolimajas, teemal „Avalikud teenused: väljakutse ja võimalus MTÜ-dele“
- 04.11.2014. Piirkondlik koosolek Emmaste vallas, Emmaste vallamajas
- 06.11.2014. Piirkondlik koosolek Hiiu vallas, Lauka külamajas
- 11.11.2014. Piirkondlik koosolek Käina vallas, Orjaku külamajas
- 17.11.2014. Piirkondlik koosolek Pühalepa vallas, Hellamaa perekeskuses
- 22.01.2015. Vahekokkuvõtted Kassaris, Mõttekoja koosolek ja koolitus „Arengukava koostamise metoodika“
- 10.02.2015. Mõttekoja koosolek Kassaris ja koolitus „Arengukava koostamise metoodika“
- 27.02.2015. Külarahva FOORUM, Käinas, Kaunite Kunstide Koolis, laiendatud koosseis
- 11.03.2015. Juhatuse koosolek, Tubalal, väike töörühm
- 24.03.2015. Projekti vahekokkuvõtted, lõpuseminari kavandamine, mõttekoja ja juhatuse koosolek
- 30.03.2015. Lõpuseminar Kärddlas, Tuuru majas, arengukavakava arutelu, suur töörühm, Üldkoosolek

LISA 2

Märksõnad ja mõtted küla- ja seltsielu puudutavad arutelud Hiiumaa XI külade päeval ja kõigis valdades.

Hiiumaa XI külade päeval Kõpus 6. september 2014.a.

- Transpordikorraldus, kogukonnateenused külamajades,
- Külavanematele rohkem võimu, külavanemate kogu
- Omavalitsus – külavanem – küla
- Mõtteviis: oleme metsarahvas; ajame asju ausalt ja loomulikult
- Toetused, nende mõju:
- Tugi tegevustele, mis toob uusi töökohti (väiketootmine, teenused külamajast ...)
- Kaasamine ja panustamine, identiteedi süvendamine, sulandumine: vanad ja uued olijad-koostöö

Emmaste 04. november 2014.a.

- Piisavad sissetulekud
- Soodne ettevõtluskeskkond, tootmistegevuse toetamine
- Külaliidrite motivatsiooni tõstmine, otsekulude rahaline kompensatsioon KOV-i poolt
- Luua külavanemate süsteem – nende motivatsioon, õigused ja kohustused (KOV initsiatiivil)
- Ühistunde suurendamine

Lauka 06. november 2014.a.

- Kodukandi tegevus sisulisemaks – ettepanekud valdade arengukavadesse (meie algatuste väljund)
- Rahaliste vahendite puudumine juhtimiseks
- Külaseltsidel erinevad arengutasemed
- Külavanemad on vajalikud
- Info süstematiseerimine: Vabariikliku Kodukandi „emaprojektid“, nende suhe maakonnaühendustega, mõju külaseltsidele ja küladele.
- Regulaarsed kohtumised ehk jututoad: kodukant ja vald; kodukant, vald ja küla.
- Liikmete huvikaitse

Orjaku 11. november 2014.a.

- Külaelanikud – külavanem – külaselts – katusorg. – Kodukant
- Küla tegevusele toetus läbi külaseltsi
- Mis toob külainimesed kokku? Elektrikatkestus ehk mingi probleem
- Asjad, mis saame ise teha ja mida ise teha ei saa (näit. kiire internetiühendus)
- Tsentraliseeritus summutab küla hääle!
- Külavanemate koolitused – aga kust ja kuidas leida potentsiaalne külavanem???
- Külavanema motivatsioon
- Ühishuvid: kes ehitab üles külavanemate struktuuri? Kodukant? Vald? Koos?
- Valla eelarve koostamisel arvestatakse küla soovidega, kui külaseltsides tahetakse ise ennast aidata ja ise panustada. Kui külaseltsil on kindel eesmärk.
- Kodukandil peab olema eestvedaja roll. Laial pinnal.
- Otsene tugi abivajavale seltsile, nt. nõustaja leidmine. Näidete tekitamine.
- Vaja on käia Hiiumaalt väljas, tutvumaks hakkajate külaseltsidega mujal Eestis.
- Personaalne tunnustamine.

Hellamaa 17. november 2014.a.

- Vajaduspõhine suhtlemine: vald, küla, külavanem, külaselts
- Külavanem tegutseb missioonitundest
- Põliselanik ja suvehiidlane: arusaamad ja huvid erinevad – suvehiidlasi huvitavad seltside poolt pakutavad üritused
- Kauplusauto ja peatuskohtade korrashoid
- Külaseltsid saavad nn. projektitoetust
- Aktiivne seltsielu (5 isetegevusseltsi)
- Valla tugi ettevõtluse arendamisele – ruumide leidmine
- Kodukandil välja töötada ühtse tegevustoetuse KORD ja esitada see valdadele
- Külavanemad tekkivad isevoolu teel, nende kohustused ja vastutusalad on ebaselged
- Külavanemat oleks vaja, et info liiguks vallast külla ja vastupidi: uued külaelanikud ...
- Külavanemate roll on suurte kogukondade puhul olulisem
- Vallavanem just nagu ongi külavanem küla jaoks ...
- Eelmisest arengukavast: liiga palju tegevuseesmärke. Jäägu, mis on jõukohane ja millega ka tõesti tegeleme.
- Kodukandi partner on vald, usaldusele tuginev suhtlus valdadega
- Külavanemate ehk eestkõnelejate tekkimine valla ja Kodukandi koostöös
- Hiiumaalt välja! Mis ja kuidas mujal?
- Keda Kodukant ikkagi esindab??? Maainimesi? Külasid? Külaseltse?

LISA 3

Kokkuvõtte küsitluslehtedest

Tugevused – mis on hästi?

- Külades on veel inimesi, ka teotahtelisi
- Enam tuleb inimesi Hiiumaale suvitama – suvehiidlased
- Külamajad tublid ja tegusate eestvedajatega
- Maal on hea elada ainult suvel (Kai)⁴
- Küla kasvab – uusi elanikke tuleb juurde (Sr)⁵
- On hulk inimesi, kes tahavad midagi teha, on võimalik kirjutada projekte (-)⁶
- Rahu, vaikus, korralikud teed, tugev külakogukond (-)
- Kogukondlik kokkukuuluvus (-)
- Turvaline keskkond
- Naabertaludes on elanikud ja toredad (Käi)⁷
- Tahe elada Hiiumaal (-)
- Väikese maakonnakohta mitu renoveeritud külamaja (-)
- Külaseltsi töö hea (La)⁸
- Eraldatus mandrist, omad inimesed, tutvusringkond, rahulik elu (Pü)⁹
- Kõik tunnevad kõiki (Kass)¹⁰
- Loodus
- Säilinud algne külakogukond (Kr)¹¹
- Metsasus – õhku taastavad
- Pole suuri tuulikuid (LooH)¹²

⁴ (Kai) Kaigutsi

⁵ (Sr) Suureranna

⁶ (-) Asukoht märkimata

⁷ (Käi) Käina

⁸ (La) Lauka

⁹ (Pü) Pühalepa

¹⁰ (Kass) Kassari

¹¹ (Kr) Kuriste

¹² (LooH) Loode-Hiiumaa

Nõrkused – mis on halvasti? Mida soovime muuta?

- Tööpuudus ja perspektiivitus, kui ei hakka ise ettevõtjaks
- Elanikkond vananeb, noori tuleb vähe juurde
- Pole kooli, poodi ega midagi
- Bussiliiklusega saab arvestada veel
- Kõik külaseltsid ei ole nii tugevad, et oma missiooniga toime tulla – vajavad abi ja toetust (Kai)
- Külatee (riigi hallata) vajab tolmuakatet (Sr)
- Inimesi ikkagi vähe ja usk väike
- Puudub pidev toetus tegevustele (-)
- Töötajate halvustamine
- Transport, side, kauplus, arst, pank on keskustes (-)
- Töökohtade vähesus ja madalad palgad (-) (Käi)
- Inimesed lahkuvad saarelt
- Interneti ja telekanalite paketid on kõige kallimad (Käi)
- Kommunikatsioon
- Rahastuse süsteem MTÜ-dele (-)
- Pessimism tuleviku suhtes
- Hoiak, „meist ei sõltu midagi“
- Koostöövõime kahaneb, kui strateegia ja otsused ei kattu (-)
- Halb bussiühendus (La) (Sm)¹³
- Tegevuste koondamine Kärddlasse (La)
- Vähe tegevust
- Vähe tarbekaupu (Pü)
- Hajaasustusest tulenevad kitsaskohad (-)
- Väikesed külad (Kass)
- Tööle käimiseks pikad vahemaad (Kr)
- Eestvedajad väsinud, kibestumus, hakatakse töötama endiste ideede vastu
- Üldine minnalaskmismeeleolu, külad tühjenevad, metsad võetakse maha, ääremaastumine suureneb (LooH)

¹³ (Sm) Suuremõisa

Mida saame teha ISE?

- Olla aktiivne ja avatud uutele pakkumistele
- Muuta maaelu huvitavaks ka väljastpoolt vaadatuna – Maale elama projekt
- Kui vaja, siis hakata eestvedajaks ja tegeleda probleemidega, millega saab igaüks hea tahtega hakkama (Kai)
- Kogukonda koos hoida – ühistegevus (Sr)
- Olla aktiivsemad, öelda, mida tahame (-)
- Koostöö naaberkülade inimestega
- Üksteise märkamine, kiitmine (-)
- Olla kogukonna heast ja tegevustest hooliv (-)
- Oma kodu korras hoida
- Osaleda aktiivselt seltsitegevustes
- Teha vabatahtlikku tööd (Käi)
- Kui igaüks annab väikese panuse saab suure (-)
- Rajada rohkem meelelahutusasutusi
- Vähendada politseiametnike arvu (Pü)
- Eestvedamine ja initsiatiiv (-)
- Leia positiivsust igas asjas
- Leia omale sobiv tegevus (hobi), võta ka kaaslane kaasa (Kass)
- Muuta keskkond ahvatlevaks elukohaks uuele tulijale
- Säilitada senine elukeskkond (mitte muuta liiga turistide keskseks) (Kr)
- Kõike on justnagu üritatud, tundub, et miski ei aita (LooH)

Mida saab teha vald, maakond, riik?

- Riik ei tohiks lubada enam kaotada koole, postkontoreid, pangakontoreid jm. asutusi, mis maale vajalikud on
- Lõpetage tsentraliseerimine
- Vald võiks mõelda, kuidas külaga oleks võimalik koostööd teha
- Kodukandi roll maakonna tasandil- Teeme Ära, Maapäevadel osalemine, tublide tunnustamine ja õppereisid, koolitused ja pidev motiveerimine, külavanematekogu (küla sädeinimesed) kokkukutsumine (Kai)
- Riigi tee tolmuabaks (Sr)
- Vald – ärgitada koostööd, delegeerida tegevusi seltsidele
- Riik – regionaalpoliitika, kas koht ka kogukonnapolitikale? (-)
- Arvestada elanike ettepanekutega, toetada ettevõtteid maapiirkonnas (-)
- Täita (vald) riigi poolt pandud kohustuste täitmist (-)
- Olla olemas ka külaelaniku jaoks
- Toetada projekti Maale elama (Käi)
- Paremat koostööd erinevate teenuste, ürituste ja avaliku toe pakkumisel (-)
- Rohkem töökohti ja suuremat palka (La)
- Märgata puudusi (-)
- Toetada kogukonna, küla aktiivsust
- Toetada maale elama asujaid või maja soetamisel
- Külavanemate toetamine (Kass)
- Riik – regionaalsed soodustused
- Maakond – ei sõltu midagi
- Vald – teha tugevamat nn. lobitööd, saamaks juurde investoreid, spetsialiste jne. (Kr)
- Praam hiidlastele tasuta
- Kohaliku väikeettevõtluse toetamine
- Lõpetada tarbetu bürokraatia (LooH)